

ANNE-BABA EĞİTİM DÜZEYİNİN İLKÖĞRETİM 1. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DUYGULARI İFADE ETME BECERİLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Uzman Okul Öncesi Öğrt. Ülkü Kale
Karaaslan, Selçuklu Süleyman Çelebi Orta Okulu, Konya
ulkukale42@gmail.com

Yard. Doç. Dr. Aysel Çağdaş
Selçuk Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Konya
ayselcagdas@hotmail.com

Yard. Doç. Dr. Kezban Tepeli
Selçuk Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Konya
kteveli@selcuk.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı ilköğretim 1.sınıfa devam eden öğrencilerin, anne-baba eğitim düzeyinin duyguları ifade etme becerilerini etkileyip etkilemediğini belirlemektir. Araştırmanın çalışma evrenini; 2011-2012 öğretim yılında Konya ilinde bulunan ilköğretim okullarının 1. Sınıfına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. 254 ilköğretim okulundan tesadüfi küme örnekleme ile 40 okul seçilmiş, bu okullardan tesadüfi eleman örnekleme yolu ile seçilen 800 (400 kız, 400 erkek) 1. sınıf öğrencisine “Duygular İfade Etme Testi” ve “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Tarama modelinde olan bu çalışmada, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında ilişkisel tarama yapılmıştır. Verilerin analizinde Varyans analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda anneleri lise mezunu olan çocukların duyguları ifade etme becerileri, anneleri okuma-yazma bilmeyen, ilkokul, ilköğretim ve üniversite mezunu çocuklardan; babaları üniversite mezunu olan çocukların duyguları ifade etme becerileri ise babaları ilkokul ve ilköğretim mezunu olan çocuklardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: duygu, duyguları ifade etme, duyguları ifade etme becerileri.

INVESTIGATING THE EFFECT OF PARENTS' EDUCATION LEVEL ON SKILLS OF EXPRESSING EMOTIONS OF PRIMART 1ST GRADE STUDENTS

Abstract

The aim of this study is determining if parents' education level affect the emotion expressing skills of the students, who attend primary 1st grade class, or not. Population of the study is 1st grade class students of primary schools in province Konya, in academic year 2011-2012. 40 primary schools have been selected among 254 primary schools by random cluster sapling method, “Test for Expressing Emotions” and Personal Information Form” have been applied to 800 students (400 girls and 400 boys) of primary 1st grade class, who were selected from those schools by random element sampling method. In this study, which is a survey model, a relational survey has been done between dependent and independent parameters. Variance analysis method is used in analysing the data. As a result of the study; skills of expressing emotions of the students, whose mothers were graduated from a high school, is significantly higher than those, whose mothers are either illiterate or are graduated from a primary school or an elementary school or a university; skills of expressing emotions of the students, whose fathers were graduated from a university, is significantly higher than those, whose fathers are either graduated from a primary school or an elementary school.

Key Words: emotion, expressing emotions, skills of expressing emotions.

GİRİŞ

Duygu, belli bir durumla buna cevap arasındaki ilişkidir. Dolayısıyla bir niteliktir. Organizmanın temel ve/veya o andaki ilgileriyle ilişkili olarak dışsal ve içsel bir uyarının değerlendirilmesiyle açığa çıkan bir cevabıdır (Ergin, 2003).

Duygular, birbirini izleyen adımlar şeklinde meydana gelmektedir. Birey olaylarla yüzleşmekte ve onları; elindeki mevcut bilgiler doğrultusunda değerlendirmektedir. Değerlendirme sürecinde birey gerçekleşen olayı ilgisi kapsamında daha önceki benzer durumlarla karşılaştırmaktadır. Bundan sonra durumun hoş bir durum ya da zarar verici bir durum olup olmadığına ilişkin değerlendirmeye yönelik olarak duygu süreci başlamaktadır (Tuna, 2008).

Duyguların gelişmesi insanın ruhsal gelişmesiyle koşutluk gösterir. Yeni doğanda ve çocukluğun ilk yıllarında haz ilkesi egemendir. Yeni doğanda temel gereksinimleri doyuran nesnelere doğru bir yönelme davranışı görülür. Gereksinme doyurulursa bir hoşnutluk duygusu yaşanır. Gereksinmelerin doyumu engellenirse bir hoşnutsuzluk duygusu yaşanır ve engele karşı yeni doğanın en ilkel duyguları olan korku, öfke duyguları duyulur. Yeni doğanda duygusal tepkiler ayrılmamıştır ve tepkiler tüm bedenle verilir. Uyarılar hoşya giden ve hoşya gitmeyen niteliklerde yaşanırken bunlar davranışa emme-yutma ve tükürme biçiminde yansır. Ruhsal ve fiziksel gelişmeyle birlikte duygular giderek özgülleşmeye bedenün çeşitli bölgeleri davranışsal anlatıma katılmaya başlar. Örneğin hoşnutluk gülme ve el çırpma, hoşnutsuzluk öfkeli sesler çıkarmayla ve yüz buruşturmayla anlatılabilir. Hoşya giden nesnelere ele alınırken, hoşya gitmeyenler elle itilir. İlerleyen yaşlarda duyguların anlatımına jest, mimik, gözler, el-baş hareketleri de katılır. Konuşma duyguların anlatımında gelişmiş ve önemli bir araçtır. Duyguların gelişmesinde ve anlatımında kişilik yapısı, yetiştirilme biçimi, kültür ve toplum önemlidir (Acun ve Erten, 1995; Akay, 1999).

Duygularının farkında olan çocuk kendini daha iyi tanıyabilir ve ifade edebilir. Çocuğun duygularını anlamak ve ona uygun tepkiler vermek çocuğun kişiliğinin oluşmasında etkili olmaktadır. Böylece, çocuk topluma daha kolay uyum sağlayabilir (Ceylan, 2009).

Saarni (1999) duygusal yeteneği, kendi duygusal durumunun farkına varma, başkalarının duygularının farkına varma yeteneği, duygularını içinde yaşadığı kültüre uygun bir şekilde ifade etme, sosyal kurallarla duygular arasında bağlantı kurma, başkalarının duygularına empatik ve sempatik katılım, kendinin ve başkalarının içsel ve dışsal duyguları arasında uyumsuzluk olabileceğini anlama, hoş olmayan duygularla kontrol stratejileri kullanarak baş etme yeteneği, duyguların, ilişkilerin kuruluşunu nasıl etkilediğini anlama, kendi duygusal deneyimlerini kabullenme ve duygularından hoşnut olma olarak sekiz boyuta ayırmış ve bu boyutların birçoğunun erken çocukluk yıllarında kazanıldığını belirtmiştir (Saltalı, 2010: 30).

Çocukların başkalarının duygusal durumlarını anlamaları gelişimsel dönemler tarafından etkilenmektedir. Yapılan bir araştırmada, deneklerden "kendilerini gördükleri kişinin durumunda düşüncelerini" istenildiğinde elde edilen bulgulara göre, 8 yaşındaki çocuklar okul öncesi çocuklarına göre daha fazla duygusal durum ifade etmişlerdir. Bu bulguların en önemli yorumu, çocukların diğer kişiler hakkındaki düşüncelerini, duygularını, kişisel yorumlarını ve genel davranışsal tutumlarını içeren yeteneklerin orta çocuklukta çok daha hızlı geliştiği yönündedir. Duyguları ifade etme becerisi sosyal etkileşimler sırasında duygularını karşısındaki bireyin anlayabileceği ve sosyal ilişkinin devamı için en uygun şekilde ifade edebilme becerisidir. Duyguların ifade edilmiş şekli ve sıklığı çocuğun sosyal becerilerinin gelişiminde çok önemli yere sahiptir. Örneğin bir çocuk arkadaşlarıyla ilişkilerinde sürekli olarak öfke duygusu ifade ediyorsa özellikle de yaşadığı öfkeyi karşısındaki bireyi rahatsız edecek şekilde uygun olmayan bir biçimde ifade ediyorsa (arkadaşını itme, hakaret etme, kavga etme gibi) bu arkadaşlarının bir süre sonra onunla iletişimlerini kesmelerine neden olacaktır (Saltalı, 2010).

Çocuklar anne-babalarını model olarak duygularını kontrol etmeye yönelik yöntemler geliştirirler. Bebeklikte duygularını kontrol etmeden, olduğu gibi ifade ederlerken, büyüdükçe yetişkinlerin bazı durumlarda kendilerini kontrol ettiklerini fark ederler. Duygusal patlamaların başkaları tarafından onaylanmadığını görürler. Böylece bazı duyguları belirli durumlarda kullanmayı öğrenirler. Ebeveynler çocuklarına olumsuz durumlarda ne tür beklentiler içinde olacakları, üzüntüleri ve kaygılarını nasıl azaltacakları konusunda hazırladıklarında ve iyi bir

model olduklarında çocuklar da bunları kendi kendilerine uygulamayı öğrenirler. Ayrıca, duygularını kontrol ettikleri durumlarda çevresindeki anne-baba veya öğretmen gibi yetişkinlerin olumlu geri bildirimleri de onların kontrol yeteneğini artırmaktadır (Ulutaş ve Ömeroğlu, 2007).

Aile duyguların oluşması ve biçimlendirilmesinde önemli işlevlere sahiptir. Aile yaşamı, duygusal derslerin verildiği ilk okuldur. Annenin bebeğin temel ihtiyaçlarını karşılaması çocuğun çevresindekilerle ilk duygusal bağını oluşturur. Özellikle ilk yıllardaki bebek ve anne arasındaki duygusal bağlanma çocukların duygusal gelişimi açısından önemli olmaktadır. Çocuklarıyla etkili iletişimleri olan, onların duygularına istek ve gereksinimlerine saygı gösteren, çocuklarının gün içerisinde yaptıkları etkinliklerle ilgilenen, onların görüşlerine değer veren, başarılarını takdir eden, stres anlarında onları cesaretlendiren ve destek veren aileler duygusal gelişimi olumlu yönde etkilerler. Bu duygusal destekler sadece anne-babanın çocuklarına doğrudan söyledikleri değil, kendi duygularını ifade edişleri ve aralarındaki etkileşim modeliyle de verilir. Bu destekler çocuğun duygusal becerilerini geliştirirken çocuğun okula hazır bulunuşluğunu artırır, evde ve okulda davranış problemlerini azaltırlar. Bu yüzden birçok okul öncesi eğitim programında çocuklara verilen eğitimlerin yanı sıra ailelere yönelik eğitim aktivitelerine de yer verilmektedir (Ömür ve Karaaslan, 2005; Saltalı, 2010; Tuğrul, 1999; Ulutaş ve Ömeroğlu, 2007).

Duygular, sosyal bağların kurulmasında temel teşkil etmektedir. Çocuğun en yakın sosyal çevresi olan anne baba, kardeşler, arkadaşları ve öğretmenleriyle olumlu ilişkiler kurması sosyalleşmesi için önemlidir. Ailenin çocuğun sosyal-duygusal gelişimini desteklemesi onun ileride kendini ifade edebilen, sağlıklı iletişim kurabilen, paylaşabilen, kurallara uyan, başkalarına duyarlı olan, karşılaştığı problemlerle başa çıkabilen, duygularını kontrol edebilen, benlik ve özgüveni gelişmiş bir birey olmasını sağlayacaktır (Ceylan, 2009).

Aile çocuk etkileşimi, çocuğun duygusal gelişiminde oldukça anlamlı bir yere sahiptir. Aile içindeki duygusal etkileşimin azalmasında anne ya da babadan birinin kaybı veya ayrılıkları ya da çocukları reddetme, ihmal etme, tutarsız davranma, aşırı koruyucu, aşırı hoşgörülü davranma gibi tavırlar gelmektedir. Anne ve babaların çocuklarını utandıracak davranışlar içinde olmaları ya da çocuklarının gereksinmelerine yanıt vermemeleri, duygusal etkileşimi azaltan ya da tamamen ortadan kaldıran başka etkenlerdir (Alpan, 2006).

Ebeveynlerin çocukları ile etkili iletişim kurması onların duygularını anlamaları ve duygusal sorunlar karşısında kontrollü tepkiler gösterebilmeleri ile mümkün olabilmektedir. Duygusal yetileri güçlü olan ebeveynler çocuklarını dinleme, değer verme, gibi iletişimsel açıdan çok önemli olan tepkiler göstermektedirler (Ulutaş ve Ömeroğlu, 2007).

Aile içi iletişim örüntüsü içinde duyguların anlatımı ailenin yapısal ilişkileriyle temellenmektedir. Çocukların yetişkinlerle kurdukları iletişim biçimleri, onların kendi bireysel iletişim deneyimi geliştirmelerinde yönlendirici olmaktadır. Ailesinde iletişim ilişkileri, bireyler daha açık iken, koruyucu ailede ve birden çok ailenin bir arada yaşadığı çoğulcu ailelerde daha sınırlandırılmıştır. Çok katı bir disiplin ve otorite uygulayarak çocuklarını aşırı baskı içinde esnek ve sevgi dolu bir etkileşimden uzak yetiştiren ebeveynlerin çocukları pasif, kendi duygu ve düşüncelerini ifade edemeyen, etki altında kalan bir kişilik yapısı yada saldırgan davranışlar gösterebilmektedir ((Ömür ve Karaaslan, 2005; Yavuzer, 2001; Çağdaş ve Seçer, 2005).

Aileler çocuklarına hissettikleri duyguları adlandırıp açıkladıkları zaman, çocuklarının duygularını ifade etmesi de kolaylaşmaktadır. Anne babalarının sıkça kendi duygusal tepkilerini açıkladığı ve farklı duygular hakkında açıklayıcı bilgiler verdiği çocuklar, daha ileri yaşlarda başkalarının duyguları hakkında daha doğru kararlar verebilmektedirler. Aile bireyleri tarafından açıklanan farklı görüş ve duygular, genellikle çocuk açısından yararlı olmaktadır (Ceylan, 2009).

İlköğretim 1. sınıf öğrencilerinin anne-baba eğitim düzeyinin duyguları ifade etme becerilerine olan etkisini test etmek, anne-baba eğitim düzeyinin duyguları ifade etme becerilerine etkisinin ortaya konması açısından bu araştırma önemlidir. Ayrıca bu araştırma bulguları ile daha önce yapılmış benzer araştırma bulgularının test edilebilmesi, anne-baba eğitim düzeyinin duyguları ifade etme becerilerine etkisi araştırılması gereken bir konudur.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı; “İlköğretim 1. sınıfa devam eden öğrencilerin, anne-babanın eğitim düzeyi duyguları ifade etme becerilerini etkilemekte midir?” sorusuna cevap aramaktır.

Alt Amaçlar

Genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Annelerin eğitim düzeyi ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalamalarını anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?
2. Babaların eğitim düzeyi ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalamalarını anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?

YÖNTEM

Tarama modelinde olan bu çalışmada, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında ilişkisel tarama yapılmıştır. İlköğretim 1. sınıf öğrencilerinin, anne-baba eğitim düzeyi değişkeninin çocukların duyguları ifade etme becerilerinde farklılaşmaya neden olup olmadığı araştırılmıştır. Verilerin analizinde F testi, farkın hangi eğitim düzeyinden kaynaklandığını belirlemek için ise Tukey testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde manidarlık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini Konya İli Karatay, Meram, Selçuklu ilçeleri Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı resmi ilköğretim okullarında bulunan 1.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Çalışmanın örneklem grubu oluşturmak için tesadüfi küme örnekleme ile Karatay ilçesinden 11, Meram ilçesinden 16, Selçuklu ilçesinden 13 okul olmak üzere toplam 40 okul seçilmiştir. Okullardan tesadüfi küme örnekleme ile 2’şer sınıf alınmıştır. Bu sınıflardan da 6 yaş 5 aylık öğrenciler tespit edilmiştir. Bu öğrenciler arasından tesadüfi eleman örnekleme yoluyla her sınıftan 5 kız, 5 erkek olmak üzere toplamda bir okuldaki 20 öğrenci örnekleme dâhil edilmiştir. Dolayısıyla çalışmaya 400 kız, 400 erkek toplamda 800 öğrenci katılmıştır.

BULGULAR**1/Annelerin eğitim düzeyinin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalamalarını anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?**

Annelerin eğitim düzeyinin, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalamalarında anlamlı düzeyde farklılaşmaya neden olup olmadığı Varyans analizi ile test edilmiştir. Varyans analizi sonucu elde edilen istatistiksel değerler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Anne Eğitim Düzeyinin İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin “Duyguları İfade Etme Testi” Puan $\bar{X}$, Ss, n, ve F değerleri

Anne Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss	Sd	f	Önemlilik Düzeyi
Okuma Yazma Bilmiyor	22	3.77	3.02			
İlkokul	395	5.73	2.96			P=0,00
İlköğretim	204	6.00	2.53	Sd=4	F=8.54	Önemli
Lise	117	6.94	2.62			P<0.05
Üniversite	62	6.70	3.05			
Toplam	800	6.00	2.87			

Tablo 1’de görüldüğü gibi annesi okuma-yazma bilmeyen ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin Duyguları İfade Etme Testi puan ortalaması 3.77, annesi ilköğretim mezunu olan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 5.73, annesi ilköğretim mezunu olan ilköğretim 1.sınıf öğrencilerin puan ortalaması 6.00, annesi lise mezunu olan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin puan ortalaması **6.94**, annesi üniversitesi mezunu olan ilköğretim 1. sınıf

öğrencilerinin puan ortalaması ise 6.70'dir.Tablo 1 incelendiğinde anne eğitim düzeyi arttıkça ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin duyguları ifade etme puan ortalamalarının da arttığı görülmektedir.Yapılan Varyans analizi sonucu ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin duyguları ifade etme becerilerinin, annelerinin eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermiştir ($F_{(4,795)} = 8.54$). Bu farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi uygulanmıştır. Tukey testi sonucu elde edilen bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.Anne Eğitim Düzeyinin İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin “Duyguları Tanıma Testi” Puan, $\bar{X}$ ve Tukey Değerleri

Anne Eğitim Düzeyi (I)	n	Anne Eğitim Düzeyi (J)	Ortalama Fark (I-J)	P	$\bar{X}$
Okuma Yazma Bilmiyor	22	İlkokul	-1.96	.01	3.77
		İlköğretim	-2.23	.00	
		Lise	-3.17	.00	
		Üniversite	-2.93	.00	
İlkokul	395	Okuma Yazma Bilmiyor	1.96	.01	5.73
		İlköğretim	-.27	.79	
		Lise	-1.21	.00	
		Üniversite	-.96	.09	
İlköğretim	204	Okuma Yazma Bilmiyor	2.23	.00	6.00
		İlkokul	.273	.79	
		Lise	-.93	.03	
		Üniversite	-.69	.44	
Lise	117	Okuma Yazma Bilmiyor	3.17	.00	6.94
		İlkokul	1.21	.03	
		İlköğretim	.93	.98	
		Üniversite	.24	.00	
Üniversitesi	62	Okuma Yazma Bilmiyor	2.93	.00	6.70
		İlkokul	.96	.09	
		İlköğretim	.69	.44	
		Lise	-.24	.98	
Toplam	800	Diğer			

Tukey testi sonuçları Tablo 2'den incelendiğinde anneleri lise mezunu olan çocukların “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalaması, anneleri okuma yazma bilmeyen, ilkokul, ilköğretim ve üniversite mezunu olan çocukların duyguları ifade etme testi puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Ayrıca anneleri üniversite mezunu olan çocukların duyguları ifade etme testi puan ortalaması, anneleri okuma-yazma bilmeyen çocukların duyguları ifade etme testi puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksektir ($p < 0.001$).

2/Babaların eğitim düzeyi ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalamalarını anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?

Baba eğitim düzeyi değişkeninin, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalamalarında anlamlı düzeyde farklılaşmaya neden olup olmadığı Varyans analizi ile test edilmiştir. Varyans analizi sonucu elde edilen istatistiksel değerler Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Babanın Eğitim Düzeyinin İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin “Duyguları İfade Etme Testi” Puan $\bar{X}$, Ss, n, ve F Değerleri

Baba Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss	Sd	F	Önemlilik Düzeyi
Okuma Yazma Bilmiyor	11	5.54	1.91			
İlkokul	325	5.40	3.10			
İlköğretim	181	5.96	2.51	Sd=4	F=9.32	P=0.00
Lise	162	6.55	2.62			Önemli
Üniversite	121	7.03	2.77			P<0.05
Toplam	800	6.01	2.87			

Tablo 3’de görüldüğü gibi babası okuma-yazma bilmeyen ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 5.54, babası ilkokul mezunu olan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalaması 5.40, babası ilköğretim mezunu olan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 5.96, babası lise mezunu olan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 6.55, babası üniversitesi mezunu olan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 7.03’dir. Ortalama değerler incelendiğinde en yüksek “Duyguları İfade Etme testi” puan ortalamasına üniversite mezunu babaların çocuklarının sahip olduğu görülmektedir. Yapılan Varyans analizi sonucunda F değeri 9.32 bulunmuştur ($p < 0.001$). Bu değerden baba eğitim düzeyinin çocukların duyguları ifade etmelerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğunu göstermektedir. Bu farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi uygulanmıştır. Tukey testi sonucu elde edilen bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Baba Eğitim Düzeyinin İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin “Duyguları Tanıma Testi” Puan, $\bar{X}$ ve Tukey Değerleri

Baba Eğitim Düzeyi (I)	n	Baba Eğitim Düzeyi (J)	Ortalama Fark (I-J)	P	$\bar{X}$
Okuma Yazma Bilmiyor	11	İlkokul	.14	1.0	5.54
		İlköğretim	-.41	.99	
		Lise	-1.00	.78	
		Üniversite	-1.48	.45	
İlkokul	325	Okuma Yazma Bilmiyor	-.14	1.0	5.40
		İlköğretim	-.55	.20	
		Lise	-1.14	.00	
		Üniversite	-1.62	.00	
İlköğretim	181	Okuma Yazma Bilmiyor	.41	.99	5.96
		İlkokul	.55	.20	
		Lise	-.59	.29	
		Üniversite	-1.07	.01	
Lise	162	Okuma Yazma Bilmiyor	1.00	.78	6.55
		İlkokul	1.14	.00	
		İlköğretim	.59	.29	
		Üniversite	-.48	.61	

		Okuma Yazma			
		Bilmiyor	1.48	.45	
Üniversitesi	121	İlkokul	1.62	.00	7.03
		İlköğretim	1.07	.01	
		Lise	.48	.61	
Toplam		800			

Tablo 4 incelendiğinde babaları üniversite ve lise mezunu olan çocukların “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalaması, babaları ilkokul mezunu olan çocuklardan; babaları üniversite mezunu olan çocukların duyguları ifade etme testi puan ortalaması ise babaları ilköğretim mezunu olan çocuklardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

1.1/Annelerin eğitim düzeylerinin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalamalarını anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?

Anne eğitim düzeyinin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalamalarını anlamlı düzeyde etkilediği Varyans analizi ile belirlenmiştir. Yapılan Tukey testi sonucuna göre annesi lise mezunu olan çocukların lehine istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Durmuşoğlu-Saltalı ve Arslan (2011) yaptıkları çalışmada annenin eğitim düzeyi arttıkça çocukların daha az korkulu davranışlar gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocukların duyguları ifade etme becerilerinde annesi ilkokul mezunu olanlarla, annesi yüksekokul mezunu olanlar arasında yüksekokul mezunu olanlar lehine anlamlı düzeyde fark olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Duygusal gelişim de ebeveynler, öğretmenler, çocuğun yaşamındaki diğer önemli kişiler, duygusal ifadeleri güçlü biçimde etkileyen modeller oluştururlar (Alpan, 2006).

Aileler çocuklarına hissettikleri duyguları adlandırıp açıkladıkları zaman, çocuklarının duygularını ifade etmesi de kolaylaşmaktadır. Anne babalarının sıkça kendi duygusal tepkilerini açıkladığı ve farklı duygular hakkında açıklayıcı bilgiler verdiği okul öncesi dönemdeki çocuklar, daha ileri yaşlarda başkalarının duyguları hakkında daha doğru kararlar verebilmektedirler. Aile bireyleri tarafından açıklanan farklı görüş ve duygular, genellikle çocuk açısından yararlı olmaktadır(Ceylan, 2009).

Elde edilen bulgularda annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuk eğitimi ile ilgili yayınlara daha çok ulaşabilirler. Bununla birlikte televizyon programlarında anne eğitimi ve çocuk eğitimine yönelik olanları takip edebilirler. Ancak anne eğitimi ve iletişim ile ilgili konferans ve kurslara katılabilirler. Bu da annelerin iletişim becerileri artırarak çocukları ile sağlıklı bir iletişim kurmalarını sağlamaktadır. İletişimde ben dilini kullanan anneler çocuklarının duygularını tanımlarına ve ifade etmelerine model olacaklardır. Aynı zamanda ben dilini kullanırken çocuğun davranışı sonucunda yaşadığı duyguyu ifade etmesine fırsat verecektir. Eğitim düzeyi yüksek olan anne çocuğunu etkin dinlerken çocuğun duygularını anlamasına ve ifade etmesine olanak tanıyacaktır. Ayrıca lise mezunu annelerin üniversite mezunu annelere göre çalışmıyor olmalarından dolayı çocukları ile daha fazla vakit geçirmeleri, üniversite mezunu çalışan annelerin çocuklarının bakımı ile başkalarının ilgilenmesinden kaynaklanmış olabilir.

2/Babaların eğitim düzeyinin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalamalarını anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?

Baba eğitim düzeyine göre ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalamaları Varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Varyans analizi sonucunda ilköğretim 1. sınıf öğrencilerin “Duyguları İfade Etme Testi” puanlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur ($p<0.05$). Bu

farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi uygulanmıştır (Tablo.4). Tukey testi sonucuna göre babaları üniversite ve lise mezunu olan çocukların “Duyguları İfade Etme Testi” puan ortalaması, babaları ilköğretim mezunu olan çocuklardan; babaları üniversite mezunu olan çocukların duyguları ifade etme testi puan ortalaması ise babaları ilköğretim mezunu olan çocuklardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

Durmuşoğlu-Saltalı ve Arslan (2011) yaptıkları çalışmalarında babaların eğitim düzeyi arttıkça çocukların duygusal beceri puan ortalamalarının da arttığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Çocukların duygularını ifade etmelerini ve sosyal becerilerini etkileyen en önemli faktör ebeveynlerinin model olmalarıdır (Senemoğlu, 2001).

Aile içinde sevgi mutluluk, neşe, kızgınlık, üzüntü, korku vb. gibi duyguların aktarılması; ancak üyeler arasında etkileşimle olur. Çocuğun duygusal gelişiminde babanın model olması ve olumlu etkileşiminin yanı sıra çocuklarına yönelik tutum ve yaklaşımları da önemlidir (Alpan, 2006).

Elde edilen bulgularda babanın eğitim düzeyi yükseldikçe duygularını ifade etmelerinde anlamlı düzeyde fakılaşma olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim düzeyi yüksek babaların çocuk eğitimi ile ilgili yayınlarına daha rahat ulaşabilmeleri, çocukları ile etkileşimlerinin daha fazla olması, çocuklarını dinlemeleri, duygularını ifade etmelerine imkân vermeleri, baskı uygulamamaları ve model olmalarından kaynaklanabilir.

Araştırma bulguları doğrultusunda aşağıdakiler önerilir:

1. Duyguları ifade etme becerileri ile ilgili olarak, anne-babalara ve çocuklara yönelik televizyon programları yapılabilir.
2. Anne-babalara yönelik verilen kurs, konferans ve seminerlerin program içeriğine, çocukların duyguları ifade etme becerilerinin nasıl destekleyebileceği konusu dâhil edilebilir.
3. Çocukların duygusal gelişimlerini destekleyen hikâye kitaplarının sayısı artırılabilir ve anne-babalar, bu kitapları çocukları ile birlikte okumaları için teşvik edilebilir.
4. Duyguları ifade etme ile ilgili farklı değişken ve örneklem grubu ile yeni araştırmalar yapılabilir.

Not: Bu çalışma 25-27 Nisan 2013 tarihlerinde Antalya’da 28 Ülkenin katılımıyla düzenlenen “International Conference on New Trends in Education - ICONTE-2013”da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Acun, S. ve Bulgur Erten, S. (1995). Çocuk Gelişimi, İstanbul: Esin Yayınevi.

Akay ,H.G. (1999). Çocuk Gelişimi, 1. Baskı, İstanbul: Esin Yayınevi.

Alpan, Y. (2006). “Ankara Örneğinde 12-36 Aylık Bebek ve Çocuklar İçin Sosyal ve Duygusal Değerlendirme Aracının Türk Çocuklarına Uyarlanması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ceylan, Ş. (2009). “Vineland Sosyal- Duygusal Erken Çocukluk Ölçeğinin Geçerlik- Güvenirlik Çalışması ve Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Beş Yaş Çocuklarının Sosyal-Duygusal Davranışlarına Yaratıcı Drama Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çağdaş, A. ve Seçer Z. (2004). Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi, Ankara: Kök Yayıncılık.

Durmuşoğlu-Saltalı, N. & Arslan, E. (2011). “An Investigation of Emotional Skills of Six-Year-Old Children Attending Nursery School According to Some Variables”. Educational Research and Reviews Vol. 6 (7), pp. 536-541, July 2011. Available online at <http://www.academicjournals.org/ERR> ISSN 1990-3839 ©2011 Academic Journals.

Ergin, H. (2000). İletişim Becerileri Eğitim Programının Okulöncesi Dönem Çocuklarının İletişim Becerileri Düzeyine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Ömür, N. ve Aydođdu Karaaslan, İ. (2005).“Aile Formatlı Durum Komediğinde Bireylerarası İletişim Süreçlerinin İstatiksel Olarak Modellenmesi”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi 2. Uluslararası çocuk ve İletişim Kongresi, 4-6 Nisan.

Ömeroğlu, Esra ve Ulutaş, İ. (2007). “Anne-Baba-Çocuk iletişiminde Duygusal Zekanın Rolü”, 4. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi, İstanbul.

Saltalı Durmuşoğlu, N. (2010). Duyu Eğitiminin Okulöncesi Dönem Çocuklarının Duygusal Becerilerine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversite, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Senemoğlu, N.(2001). Gelişim, Öğrenme ve Öğretim (Kuramdan Uygulamaya). Ankara: Ertem Matbaacılık.

Tuğrul, C. (1999). “Duygusal Zeka”, Klinik Psikiyatri, Sayı: 1: 12-20.

Tuna, Yavuz (2008). Etkili İletişim, 2. Baskı, İstanbul: Pegem Akademi.

Yavuzer, Haluk (2001). Yaygın Ana-Baba Tutumları, Ana-Baba Okulu, İstanbul: Remzi Kitabevi.